№ 81 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 21 ԱՊՐԻԼԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 21 ԱՊՐԻԼԻ № 81

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rèdaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ԼԵՒՈՆ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎԻՉ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ սրտի անհուն կսկիծով յայտնում է իր ազգականներին և ծանօթներին, իր Թանգագին հօր՝

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Պետերբուրգում, ապրիլի 19-ին։ Հոգեհանգիստը պիտի կատարվի Վանքի մայր-եկեղեցում վաղը, ուրբաթ, ապրիլի 22-ին, պատարագից յետոյ, ուղիղ ժամը 12-ին։ Հանգուցեալի մարմնի Թիֆլիս հասնելու և Թաղման մասին առանձին կը յայտարարվի։

388. 2—1

«Ա. Ի. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ և ԸՆԿ.» Նաւթարդիւնաբերական և Առեւտրական Ընկերութեան Վարչութիւնը խորին ցաւով ծանուցանում է Ընկերութեան հիմնադիր և վարչութեան նախագահ՝

ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ ապրիլի 19-ին Պետերբուրգում։

390. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՆԿԸ

յայտնում է, որ ուրբաթ, ապրիլի 22-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Բանկի շինութեան մէջ կը կատարվի

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ:

397. 2—1

Թիֆլիսի Վաճառականների Աւագ

ԱՐ. Ն. ՄԻԼՕՎԸ

յայտնում է, որ

ԱՅՍՕՐ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ՑԵՐԵԿՎԱՅ ԺԱՄԸ 12-ԻՆ

Բօրսայի դահլիճում կը կատարվի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Թիֆլիսի վաճառականական ընտանիքի հնագոյն անդամի՝

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ:

493. 1—1

ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ և ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՏԸ յայտնում են, որ դպրոցի ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

մահվան առիթով այսօր, հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 7-ին, Առևտրական Դպրոցի շինութեան մէջ (Սոլոլակի բազար) կը կատարվի

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ:

394. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԸ

խորին վշտով յայտնում է

ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՐԵՐԱՐ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ

մահվան մասին և հրաւիրում է հանգուցեալի յիշատակը յարգողներին ներկայ լինել ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԻՆ, որ կատարվելու է այսօր, հինգշաբթի, ժամը 1-ին, դպրոցում։

396. 1—1

ՎԱՃԱՌՔԻ Է ՀԱՆՎԱԾ

ԾԽԱԽՈՏ „ՕՐՏԱ"

միանգամայն նոր և օրիգինալ խառնուածք «ՕՐՏԱ» տերևներից, որոնք ստացված են «ԵԱԿԱ» տեսակի ծխախոտից։ «ՕՐՏԱՅԻ» բնորոշ տարբերութիւնը կայանում է նրա կատարեալ հասած լինելու, էֆիրային իւղի բացակայութեան, որոշ գոյնի և անսովոր կակուղ համ ունենալու մէջ, որի համար կարող է համոզվել իւրաքանչիւր մարդ՝ գնելով «ՕՐՏԱ» ծխախոտը հետևեալ գների—46 կ., 60 կ., 80 կ., 92 կ., 1 ր. իւրաքանչիւր ¼ ֆունտի համար։

ԸՆԿ. Ա. Ն. ԲՕՂԴԱՆՕՎ և ԿՈՄՊ.

Ներկայացուցիչ ՍՏԵՓԱՆ ՆԻԿԻՏԻՉ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ

ԹԻՖԼԻՍ, ԲԷԲՈՒՏՕՎՍԿԱՅԱ, 37.

(մ.12) տr. 347. 2—1

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

խոնարհաբար խնդրում է Ընկերութեան բոլոր անդամներին շնորհ բերել տարեկան ընդհանուր ժողովին, որ տեղի է ունենալու կիրակի, ապրիլի 24-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Գանօվսկայա № 19. Ժողովը զբաղվելու է 1910 թ. հաշիւներով, 1911 թ. նախահաշւով և ընտրութիւններով։ Նոյն օրը ժամը 11-ից միևնոյն տեղում վաճառվելու են Ընկ. արհեստանոցների ձեռագործները. կանանց բլուզներ, շրջազգեստներ, սպիտակեղէն, մանկական զգեստներ, նաև զուլպանոցում պատրաստած հագուստեղէն։

(հ.կ.) տr. 391. 2—1

Ապրիլի 21-ին, հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 8-ին, Կայս. Կովկ. Գիւղատնտեսական Ընկ. դահլիճում կայանալու է

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Օրակարգի հարցերն են.

ա) Ընտանի անասունների կերակրելու փորձերը՝ կատարված Վարանցովկա գիւղում։ Զեկուցումն Խ. Երիցեանի
բ) Համառուսական գիւղատնտեսական համագումարը։ Զեկուցումն Ա. Քալանթարի։
գ) Գիւղական դպրոցի դերը անասնապահութեան բարելաւման հարցում։ Զեկուցումն Ա. Քալանթարի
դ) Ընթացիկ հարցեր։

(ե. հ.) տr. 381. 2—2

Առաջիկայ մայիսին լոյս կը տեսնեն

„ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ"

ԼԷՎ ՏՕԼՍՏՕՅԻ

Թարգմ. Տիգրան Յովհաննիսեանի

Երկրորդ (ուղղված) հրատարակութիւն

Գինը՝ ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 50 կ., առանց ճանապարհածախսի՝ 1 ր. 25 կ., իսկ մինչև մայիսի 1-ը բաժանորդագրվողների համար 1 ր. (ճանապարհածախսով)։

„ԱՌԱՆՑ ԴԱՒԱՆԱՆՔԻ"

Հ. ՍԵՆԿԵՎԻՉԻ

Թարգմ. (լեհերէնից) Տ. Յովհաննիսեանի

Երկրորդ (ուղղված) հրատարակութիւն

Գինը՝ ճանապարհածախսով՝ 1 ր. 50 կ., առանց ճանապարհածախսի՝ 1 ր. 25 կ., իսկ մինչև մայիսի 1-ը բաժանորդագրվողների համար 1 ր. (ճանապարհածախսով)։

Դիմել Թարգմանչին. Тифлисъ, улица Паскевича, 1. Присяжному повѣренному Тиграну Нерсесовичу Іоаннисянцу. Արտասահմանից՝ Tiflis (Russie), rue Paskevitch, 1, Tigran Ioannissian (avocat).

(տr.) 290. 10—8

ՊԻԿՍԱՖՕՆ

ՄԱԶԵՐԻ ԽՆԱՄՔ՝ ՋՐՈՎ:

Գիտական հիմունքների համաձայն իսկական ամենալաւ միջոց գլխի կաշին եւ մազերը առողջացնելու համար։ Մի սրուակը, որ բաւականանում է մի քանի ամիս, արժէ 1 ր. 50 կ.։

Զգուշացէք կեղծիքներից։ Իսկական Պիկսաֆօնը հեղուկ է (ոչ փոշի)։ Վաճառվում է սրուակների մէջ, որոնք իրանց ներքևի մասի վրա ունեն «Pixavon» բառը։ Կան նոյնպէս կեղծիքներ հեղուկ դրութեան մէջ։ Դրանք էլ անարժէք են։ Իսկական Պիկսաֆօնի իւրաքանչիւր սրուակը պէտք է ունենայ ֆաբրիկանտ Լինգնէրի Դրէզդէնեան Քիմիական Լաբօրատօրիայի ֆիրման, կոլոր եարլիկի վրա։

(M.136636/136651) 266. 1—1

'ДЕШЕВО
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ №7.

(կ.ե.հ.) տr. 283. 50—11

ԲԺԻՇԿ

Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ

Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւնների
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1.
ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօչուբէեվսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկի փողոցից՝ № 44 տան անկիւն։

(ա. օ.) տr. 343. 100—8

ՀԻՄՆԱԿԱՆԸ

Երէկվայ ճառերը և դատախօսութիւնները գնում են մի հիմնական խոշոր նպատակ մեր հասարակութեան առաջ։

Մի նպատակ, դէպի որը պէտք է ուղղված լինեն այդ հասարակութեան ջանքերը։

Այդ նպատակն է բարւոքել ժողովրդի բարեկեցութիւնը և դրանով արմատական մաքառում մղել մարդասպան այն սոսկալի հիւրայի դէմ, որ կրում է Թոքախտ անունը։

Այո, Թոքախտի դէմ կարելի է մաքառում մղել միայն զինված ընդարձակ բուժական ձեռնարկութիւններով և ոչ թէ սովորական դեղահատներով և կաթիլներով։

Առողջապահական բարեփոխութիւն—ահա հիմքը արմատական բուժման։

Եւ երբ իրագործված է այդ առողջապահական բարեկարգութիւնը, այն ժամանակ մնում են համեմատաբար աւելի թեթև, աւելի փոքր ձեռնարկութիւններ, որոնք մատչելի են սովորական բժշկական գործողութիւններին։

Այդպիսով Թոքախտի դէմ արմատական կռիւը վերածվում է ժողովրդական, մասսայական բարեկեցութեան խնդրի։

Եւ ոչ մի պետութիւն, ոչ մի երկիր չէ կարող իրան ապահով զգալ Թոքախտի աղէտաբեր նախճիրներից, եթէ նա կը բաւականանայ միայն մի քանի լաւ բուժարաններ ունենալով։

Անշուշտ, բուժարանները չափազանց կարևոր են և նրանց իւրաքանչիւրի երևան գալը մեր երկրում արժանի է անկեղծ ողջոյնի և բարոյական ու նիւթական աջակցութեան, բայց պէտք է ընդգծել միշտ և հանապազ, որ բուժարանները վճռելով մի շատ պատկառելի և կարևոր խնդիր՝ անկարող են փրկել ժողովրդին իր մեծ մահացութիւնից, եթէ բուժարաններում կազդուրված և այնտեղից դուրս եկող թոքախտաւորը նորից պէտք է ընկնի այն պայմանների մէջ, որոնք նրան քայքայել էին և հասցրել մահվան դռներին։

Տնտեսական բարգաւաճման, կենցաղավարական բարեփոխութիւնների և առողջապահական վերանորոգումների գիտակցութիւնը պէտք է հոգի և արիւն դառնայ ղեկավարող շրջանների համար և ծնի խոշոր գեմստվային, պետական և հասարակական-կուլտուրական գործունէութեան կազմակերպութիւն։

Այն ժամանակ Թոքախտի դէմ մաքառումը հասած կը լինի իր նպատակին։

Թոքախտը մի երկրի մէջ, երբև արդիւնք հանրային կենցաղի վիճակի, մի իւրատեսակ ծանրաչափ է այդ կենցաղը բնորոշելու համար առողջապահական տեսակէտով։

Եւ այն օրը, երբ Թոքախտը պակասեցրած կը լինի իր զոհերի թիւը մինչև նուազագոյն չափը—դա նշանակ կը լինի ազգաբնակութեան առողջապահական վիճակի բարւոքման բարձր աստիճանին։

Ա. Քալանթար

ԹԱՐԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻ ՆՈՒԷՐԸ

Էջմիածնից մեզ հաղորդում են հետևեալ լուրը, որ ցոյց է տալիս, թէ յայտնի հայ կապիտալիստ Թարասեան եղբայրներն ևս որոշել են մաս և բաժին հանել իրանց հարստութիւնից ազգային-բարեգործական նպատակների։

Ճեմարանի տեսուչ Բագրատ վարդապետ Վարդազարեանցը Մօսկվայում գտնված ժամանակ տեսակցելով Ալեքսանդր Աֆանասիչ Թարասեանի հետ՝ առաջարկել էր նրան յաւերժացնել իր ծնողների և իր հանգուցեալ եղբայր Գաբրիէլի յիշատակը, հիմնելով Էջմիածնում մի հաստատութիւն, որ ունենայ գիտական և կրթական նշանակութիւն, այն է՝ հիմնելով մի ազգային թանգարան։ Վերադառնալով Էջմիածին, բարձ. Բագրատ վարդապետը մի քանի ժամանակից յետոյ դիմում է պ. Ալեք. Թարասեանին Մօսկվա հետևեալ գրութեամբ.

«Էջմիածին, 15 մարտի 1911 թ.

«Մեծապատիւ պարոն

«Ալեքսանդր Աֆանասիչ

«Մօսկվայում ես ձեզ հետ խօսեցի մի բարի գործի մասին, այն է՝ յաւերժացնել ձեր ծնողների և ձեր հանգուցեալ եղբայր Գաբրիէլի յիշատակը։ Ես առաջարկեցի ձեզ և խնդրեցի հիմնել ժամանակակից գիտական նշանակութիւն ունեցող մի հաստատութիւն, այն է՝ ազգային թանգարան, հայկական կեանքի եկեղեցական-վարչական և ուսումնարանական կենտրոնում—Էջմիածնում։ Մեր վերջին խօսակցութեան ժամանակ դուք ասացիք ինձ, որ այդպիսի մի լուրջ հարցի մասին կը մտածէք։

«Ներկայ նամակով ես կը ցանկայի առաջարկել ձեզ հետևեալ ծրագիրը, որին գուցէ դուք ձեր բազմայարգ եղբայր Միխայիլ Աֆանասիչի հետ համակրանքով վերաբերվէք և կամենաք իրագործել։

«Էջմիածնի ճեմարանը չունի ֆիզիքական կաբինէտ, քիմիական լաբօրատօրիա, մատենադարանի համար յարմար շէնք և ընթերցարան։ Դրա համար և մեր միակ բարձր կրթական հաստատու-

թիւնը զրկված է շատ կարևոր գիտական յարմարութիւններից։ Եթէ դուք յօժարէիք շինել ճեմարանին կից այնպիսի մի նոր հաստատութիւն, որ ունենար ֆիզիքական կաբինէտ, քիմիական գործարան և առհասարակ բնական գիտութիւնների զանազան ճիւղեր, ես համոզված եմ, որ դուք դրանով շատ նպաստած կը լինէիք մեր մատաղ սերընդի աչքող գիտնական կրթութեան։ Այդպիսի շինութեան համար հայկական ոճով բոլոր յարմարութիւններով կը հարկաւորվի մինչև 40,000 ր.։ Յոյս ունեմ, որ դուք չէք դժուարանայ իբագործել այդպիսի համեստ և բարի գործ ի յիշատակ ձեր ծնողների»։

Այս գրութեան ի պատասխանի պ. Ալէք. և Միք. Աֆ. Թարասեանները մի նամակով, գրված ապրիլի 5-ին, յայտնել են Բագրատ վարդապետին, որ միանգամայն համակրում են Նրա ծրագրին և խնդրում են ուղարկել իրանց այդ ծրագիրը, որպէսզի ձեռնարկեն Նրա իրագործման։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

I

Կապիտալիստական աշխարհի նշանաւոր ներկայացուցիչներից մինը և միևնոյն ժամանակ բարեգործութեան ասպարէզում առաջնակարգ հռչակ ձեռք բերած՝ Ալէքսանդր Մանթաշեան, որի մահվան մասին երէկ ծանուցինք, ծնվել է Թիֆլիսում 1842 թ. մարտի 3-ին։ Ուրեմն նա մեռաւ 69 տարեկան հասակում։

Նրա հայրը՝ Յովհաննէս Մանթաշեան՝ անյայտ անձնաւորութիւն չէ և Նրա մասին բաւական տեղեկութիւններ կարելի է գտնել հայ բանասէր Գալուստ Շերմազանեանի մի նշանաւոր աշխատութեան մէջ՝ «Նիւթեր ազգային պատմութեան համար» վերնագրով, որ տպվել է 1891 թ. Ռոստովում և որից, ինչպէս և այլ աղբիւրներից քաղում ենք մի քանի տեղեկութիւններ։

Թիֆլիսի ս. Գէորգ եկեղեցու աւագ-քահանայ տէր-Փիլիպէ Ղայթմազեանցը ունենում է երկու որդի՝ տէր-Սամուէլ և տէր-Դաւիթ՝ երկուսն էլ քահանայ։ Տէր-Սամուէլը, որ Բեթղեհէմ եկեղեցու աւագ-երէցն էր, գժտութիւն ունենալով վրաց Հերակլ թագաւորի հետ և վախենալով Նրա վրէժխնդրութիւնից, 1785—86 թ. անցնում է Պարսկաստան և այդտեղից ես Հնդկաստան, տանելով իր հետ իր 18 ամսական Անդրէաս որդուն, որ յետոյ դարձաւ պարսից նշանաւոր պետական գործիչ՝ Խոսրով-խան Վալի Ղայթմազեանց, մականունեալ Շիր (Առիւծ)։ Անդրէասը կամ Խոսրով-խանը ունենում է և մի ամուսնացած քոյր՝ Հաիփսիմէ, որ որդեծնութեան ժամանակ մեռնում է, ծնելով մի աղջիկ՝ որ կոչվում է Խուրիշան։ Ահա այդ Խուրիշանի որդին էր Յովհաննէս Մանթաշեանը, որ մեծանալով գնում է Պարսկաստան իր մօր քեռի Խոսրով-խանի մօտ և այդտեղ յայտնի է լինում Եահեահբէգ անունով։ Ռուսաց դեսպան Գրիբոեդովի սպանութեան դէպքերի ականատես վկաներից մինն է լինում Յովհաննէս Մանթաշեանը։ Յովհաննէսը մնալով իր հաբուստ մօր քեռի՝ Խոսրով-խան վալիի (փոխարքայ) մօտ մինչև 1858 թ., երբ վախճանվեց Խոսրով-խանը, պարապելով Պարսկաստանում առևտրով՝ վերադառնում է Թիֆլիս իր ընտանիքի մօտ. այդ ժամանակ Նրա անդրանիկ որդի Ալէքսանդրը 16 տարեկան էր։ Նա տալիս է պատանի Ալէքսանդրին ուսումն առնելու յայտնի հայ վարդապետ Փափազեանցի մօտ, որ այդ ժամանակ Թիֆլիսում մասնաւոր դպրոց ունէր։ Զորս-հինգ տարի Փափազեանցի մօտ սովորելուց յետոյ Յովհաննէս Մանթաշեանը վերցնում է երիտասարդ Ալէքսանդրին և հետը տանում Թաւրիզ 1864 թ. և այդտեղ սկսում մանուֆակտուրայի (խամխալաթի) առևտուր։ Այդ ժամանակ Թաւրիզում ռուսահպատակ վաճառականների պետը կամ աւագն (Թաջիր-բաշին) էր շուշեցի Աստուածատուր-բէկ Առաքելեանը, որ նկատելով երիտասարդ Ալէքսանդրի առաջադիմութիւնը, ընդունակութիւնը առևտրական գործառնութիւնների մէջ՝ խորհուրդ տուեց Նրա հօրը՝ Յովհաննէսին՝ ուղարկել նրան Լայպցիգ և առևտրական յարաբերութիւններ ստեղծել Գերմանիայի և Պարսկաստանի միջև։ Յովհաննէս Մանթաշեան հետևեց Աստուածատուր Առաքելեանի խորհրդին և ինքն անձամբ 1868 թ. տարաւ իր որդի Ալէքսանդրին Լայպցիգ և այդտեղից ես Լօնդօն։ Հայր և որդի սկսեցին մանուֆակտուրայի մեծ առևտուր անել Պարսկաստանում, բերելով ապրանք Գերմանիայից և Անգլիայից։ Այդ տևեց մինչև 1878 թ., ուրից յետոյ նրանք իրանց առևտուրը տեղափոխեցին Թիֆլիս և շարունակեցին մեծ եռանդով մինչև 1886 թ.։ Թիֆլիսում հայր և որդի իրանց ընտանիքով վարում էին շատ համեստ կեանք, բնակվելով Գանօվսկայա փողոցում մի տան մէջ, վճարելով բնակարանի համար 700 րուբլի տարեկան։ Յովհաննէս Մանթաշեան վախճանվեց 1887 թ.։ Նրա մահից յետոյ Ալէքսանդր Մանթաշեան, որ ժառանգեց հօրից մօտ 200,000 ր. կարողութիւն, վերջ տուեց իր մանուֆակտուրային առևտրին և իր հեռատես աչքով, զգալով Նաւթային առևտրի մեծ ապագան, գնաց Բագու և սկսեց այդտեղ պարապել Նաւթային արդիւնաբերութեամբ։

(Կը շարունակվի)

ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

◆ Ալէքսանդր Մանթաշեանի մահը շատ ծանր տպաւորութիւն գործեց Թիֆլիսում։ Թէև վերջին ժամանակները Մանթաշեանի հիւանդութեան սաստկանալու պատճառով Նրա մահը դարձել էր անխուսափելի, այնուամենայնիւ մահվան գոյժը շատ խիստ տպաւորութիւն գործեց և կսկծալի արձագանք գտաւ բազմաթիւ հասարակութեան սրտերում։ Մանթաշեանի մահվան առիթով ստացվել են ցաւակցական հեռագիրներ ուրիշ քաղաքներից։

◆ Ալէքսանդր Մանթաշեանի մարմինը զմռսվելով Պետերբուրգից կը փոխադրվի Թիֆլիս եկող շաբաթվայ ընթացքում և թաղումը, հաւանօրէն, տեղի կունենայ մայիսի 1-ին։ Մարմինը կամփոփվի տոհմային դամբարանում, իր հանգուցեալ կնոջ՝ Դաբիա Մանթաշեանի կողքին։

◆ Ալէք. Մանթաշեանի մահվան ժամանակ ներկայ են եղել իր անդրանիկ որդի Յովհաննէսը իր երկու ուսանող եղբայրներով, 4 աղջիկները, տ. և պ. Խարազեանները, որոնք և կը յուղարկաւորեն մարմինը Պետերբուրգից։

◆ Թիֆլիսից զանազան հիմնարկութիւններ և անձինք ցաւակցական հեռագիրներ են ուղարկում Պետերբուրգ հանգուցեալի աւագ որդուն՝ Յովհաննէս Մանթաշեանին։ Երկրորդ որդին՝ Լևոն Մանթաշեան, որ մնացել է Թիֆլիսում, նոյնպէս ստանում է զանազան կողմերից ցաւակցական հեռագիրներ։

◆ Տաճարի մէջ առաջին հանդիսաւոր հոգեհանգիստը Ալ. Մանթաշեանի յիշատակին տեղի կունենայ վաղը, ուրբաթ, ապրիլի 22-ին, Վանքի մայր եկեղեցում, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին։

◆ Այսօր, հինգշաբթի, ապրիլի 21-ին, հոգեհանգիստներ կը կատարվեն՝ ցերեկվայ ժամը 12-ին Բօրսայի դահլիճում Թիֆլիսի վաճառականների կողմից, ժամը 1-ին՝ Ներսիսեան դպրոցում դպրոցի կողմից, և երեկոյեան ժամը 7-ին Մանթաշեան Առևտրական Դպրոցում։

◆ Ալէքսանդր Մանթաշեանի մահվան մասին Թիֆլիսի առաջնորդարանը հաղորդել է Էջմիածին, տեղապահ սրբազանին։ Հաւանօրէն, Էջմիածինը կուղարկէ մի յատուկ ներկայացուցիչ թաղման ժամանակ։

◆ Թիֆլիսի վաճառականութեան ներկայացուցիչների արտակարգ ժողովը որոշեց՝ 1) հեռագրով յայտնել հանգուցեալի ժառանգներին Թիֆլիսի վաճառականութեան անկեղծ ցաւակցութիւնը. 2) այսօր հոգեհանգիստ կատարել բօրսայի դահլիճում ժամը 12-ին. 3) խնդրել բոլոր վաճառականներին թաղման օրը փակել խանութները մինչև թաղումը և լիակատար կազմով ներկայ լինել թաղմանը. 4) հանգուցեալի դագաղի վրա դնել արծաթեայ պսակ «Թիֆլիսի վաճառականութեան կողմից» մակագրութեամբ։

◆ Մանթաշեան Առևտրական Դպրոցի հոգաբարձական մարմինը իր արտակարգ նիստում որոշեց՝ 1) ուղարկել Պետերբուրգ ցաւակցական հեռագիր. 2) այսօր, հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 7-ին հոգեհանգիստ կատարել Առևտրական Դպրոցի շինութեան մէջ հոգաբարձութեան և մանկավարժական կազմի և ամբողջ աշակերտութեան ներկայութեամբ. 3) Թաղմանը ներկայ լինել ամբողջ կազմով, նաև տանել բոլոր աշակերտներին. 4) դնել դագաղի վրա արծաթէ պսակ. 5) կախել դպրոցի մեծ դահլիճում հանգուցեալի պատկերը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

19 ապրիլի

Պետերբուրգ.—Սօցիալ-դեմօկրատների ֆրակցիան Դումային հարցապընդում ուղղեց բանւորների պրոֆեսիօնալ միութիւններին հալածելու մասին։

Սենատը Թիֆլիսի դատաստանական պալատի անդամներ Կրատկօվին և Բէյխէրին որոշեց նկատողութիւն անել ծառայութեան մէջ յանցանք գործելու համար։

Վախճանվեց խնկական գաղտնի խորհրդական Մանթաշեանը։

—

Կիէվ.—Երէկ ձերբակալվեցին պրոֆեսիօնալ միութիւնների 18 անդամներ, որոնց մօտ գտնվեցին անլէգալ գրքուածքներ, կոչեր, որոնց մտադրութիւն կար տարածել մայիսի 1-ին։

—

Վէրնի.—Երէկ ցերեկ. ժամը 2-ին զգացվեց ուժեղ երկրաշարժ։ Ազգաբնակութիւնը սարսափահար դուրս վազեց տներից։

—

Բերլին.—Գերմանական կրօնպրինցի և սրա կնոջ առաջիկայում Պետերբուրգ այցելելու մտադրութեան մէջ մամուլը տեսնում է ռուս-գերմանական տրադիցիօն բարեկամական յարաբերութիւնների յետագայ ամրացում և Նրա գործողութիւնը անուանում է լաւ կշռված։ «Տեգլիխէրը» կարծում է, որ երիտասարդ զոյգի սրտերը կը տաքանան սառը Ռուսաստանում։ Կրօնպրինցը և կինը Պետերբուրգ կը մեկնեն մայիսի 3-ին Պօցդամից։

Մայիսի 1-ի առիթով բանւորների բացակայութեան պատճառով պաշտօնից արձակվեցին զանազան գործարաններից 28,000 բանւորներ։

—

Զաանդամ.—Հանդիսաւորութեամբ բացվեց Պետրոս Մեծի արձանը։

—

Պարիզ.—Մինիստրների խորհուրդը վկայում է, որ մայիսի 1-ին ամենուրեք տիրում էր մինչև այժմ չը տեսնըված հանգստութիւն։ Մօնիսը շնորհակալութիւն է յայտնում Լէպինին ձեռք առած միջոցների համար։

Երեկոյեան միջադէպեր չեղան։ Համաձայնութեան հրապարակի մօտերը տեղի ունեցած անկարգութիւնների ժամանակ ձերբակալվեցին 30 մարդ։ Վիրաւորված են 12 ոստիկաններ, որոնցից երկուսը ծանր կերպով։

Մայիսի 1-ի առիթով Պօզոսի ձիարշաւատեղում բազմամարդ ժողովում հռետորները բողոքեցին կառավարութեան մարոկկեան քաղաքականութեան դէմ և պահանջեցին, որպէսզի բանւորները զէնք չը վերցնեն մարոկկեան հարցի հետ կապված ֆինանսական շահերի պաշտպանութեան համար։ Սինդիկատների միութեան քարտուղարը յայտնեց, որ բանւորները ի պատասխանի մայիսի 1-ը տօնելու արգելքի՝ «Գրանպրի» օրը, որ հանդիսանում է մի տեսակ ցոյց բուրժուազիայի համար, կը գումարվեն միտինգի։ Ժողովը ընդունեց մի բանաձև, որ արտայայտում է միջազգային պրոլետարիատի համերաշխութիւն։ Ժողովից յետոյ տեղի ունեցան լուրջ ընդհարումներ ոստիկանութեան հետ։ Շատերը կալանաւորվեցին։

Գիտութեանց ճեմարանում Մէչնիկօվը հաղորդեց, որ Պաստէօրի ինստիտուտում Լանդշտէյները և Լէվադիտին աջող փորձեր են կատարել սկարլատինը պատուաստելով կապիկների վրա։

—

Սէնտ-Էտիէն.—Ցուցարարները, բողոքելով բանւորական թոշակների օրէնքի դէմ, քաղ. վարչութեան առաջ այրեցին մի դագաղ օրէնքի բնագրի հետ։ Զօրքերի հետ ընդհարվելիս մի քանի մարդ վիրաւորվեցին և կալանաւորվեցին։

—

Լօնդօն.—Առաջին անգամ գումարվեց անգլօ-գերմանական բարեկամութեան ընկերութիւնը լորդ-մէրի նախագահութեամբ, որ յայտնեց՝ թէ ներկայ ժողովը հանդիսանում է առաջին քայլը ամրապնդելու անգլօ-գերմանական բարեկամութիւնը։

Պատասխանելով Դիլլօնին համայնքների պալատում, Գրէյը ասաց. «Ֆրանսիայի գործողութիւնները նպատակ չունեն փոխել Մարոկկօյի քաղաքական դրութիւնը. այդ պատճառով բրիտանական կառավարութիւնը հնարաւոր չէ համարում որևէ առարկութիւն անել»։ Դիլլօնը հարցրեց, թէ Գրէյը մտադի՞ր չէ հաղորդել նախ՝ բրիտանական փոխառութեան պայմանները, որ ստացաւ պարսից կառավարութիւնը շահնշահի բանկի միջնորդութեամբ, երկրորդ՝ բրիտանական և պարսկական կառավարութիւնների միջև այդ առթիւ կատարված յարաբերութիւնները. երրորդ՝ չէ՞ ազդել արդեօք Թէհրանի անգլիական ներկայացուցիչը պարսից կառավարութեան վրա փոխառութեան համար ստիպողաբար համաձայնութիւն տալու նկատումով։ Գրէյը առաջին երկու հարցերի վերաբերութեամբ յայտնեց, թէ փոխառութեան մասին բանակցութիւններ վարվում էին բացառապէս պարսից կառավարութեան և շահնշահի բանկի միջև առանց բրիտանական կառավարութեան որևէ միջամտութեան. երրորդ հարցի նկատմամբ ասաց, որ Անգլիայի դիպլօմատիական ներկայացուցիչը Թէհրանում հաղորդեց պարսից կառավարութեան՝ թէ Անգլիան կարող չէ պաշտպանել այդօրինակ առաջարկութիւնը փոխառութեան մասին, որ սպառնում է պետական բանկի շահերին։

—

Դուգլաս (Նահ. Արիզօնի).—Կառավարական 300 զինւորներ մի գնդակացիրով ապստամբներին յետ մղեցին Պրիէկօյօտօ—Բաւորկա քաղաքի մօտից։ 20 ապստամբներ սպանվեցին. վիրաւորվածների թիւը մեծ է։

—

Մէկսիկօ.—Ապստամբները գրաւեցին Դուրանգօ, Տօպօլօբամպօ, Մազատլան, Սան-Անտօնիօ քաղաքները։ Օխինագասի պաշարումը ապստամբները հարկադրված էին թողնել և յետ նահանջեցին դէպի Մուլատօ։

—

Վանզօր (Նահ. Մէն).—Հրդեհը ոչնչացրեց 100 առևտրական շինութիւններ, 275 կացարաններ, 7 եկեղեցիներ։ Վնասները 3,500,000 րուբլու են։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

19 ապրիլի

Կանտօն.—Մեծ բրիտանական զօրախումբը, որ պաշտպանում էր օտարազգիների թաղը, Չըանցզի մօտ ճնդանօթ դրեց։ Նիրակի գիւղերը յեղափոխականներին ապարդիւն փորձեցին ձեռք ձգել Տուսաու ոստիկանատունը Չըանցզի մօտերը։ Ապստամբները հրդեհեցին չորս տուն Թաշանում։

—

Խանկօու.—Նահանգապետը բոլոր լըրագիրներում հերքում է ազգաբնակութեանը յուզող հեռագրական այն լուրերը, թէ իբր Պարիզում Չինաստանը բաժանել են մեծ պետութիւնների միջև։

—

Խարբին.—Այդտեղում եապօնական հիւպատոս նշանակվեց Ցիցիկարի փոխհիւպատոս Սակայը։ Հիւպատոսարանը կը բացվի յունիսին։

—

Պէկին.—Մանջուրական նոր նշանակված գեն.-նահանգապետ Չժաօերսին մտադիր է եռանդուն և համաչափ կռիւ մղել խունխուզների դէմ, որպէսզի Ռուսաստանը այլևս աւելորդ զօրքեր չը մտցնէ Մանջուրիա, ամեն կերպ հովանաւորել ազգային առևտրի ու արդիւնաբերութեան զարգացումը, տոկունութեամբ պաշտպանել Չինաստանի իրաւունքները ռուս-չինական և եապօնական յարաբերութիւնների շըրջանում, ուժեղացնել գաղթականական գործունէութիւնը Հիւսիսային Մանջուրիայում։

Պրինց Չժենբէյ-Ցզին Անգլիա գնալիս կանգ կառնի Պետերբուրգում և կը ծանօթանայ ղեկավար շրջանների տրամադրութեան հետ Չինաստանի վերաբերութեամբ, վկայելով Չինաստանի բարեկամութեան կայունութիւնը դէպի Ռուսաստանը։

—

Տօկիօ.—Զինւորական մինիստրի պաշտօնի համար տալիս են մինիստրի օգնական Իպիմօտօյի անունը։

Լրագիրները հաղորդում են, որ Մօնղոլիայում չինական իշխանութիւնների ճնշումների պատճառով տեղի են ունեցել անկարգութիւններ։

Մի անօնիմ դիպլօմատ պաշտօնական օրգանում ապացուցում է, թէ Ռուսաստանի ուշադրութիւնը ամբողջովին ուղղված է Հեռաւոր Արևելքի վրա։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

19 ապրիլի

Կ. Պօլիս.—Փաստաբան Կրպբըզլըն պարլամենտի բակում ապտակեց «Թանինի» խմբագիր պատգամաւոր Հիւսէին-Ջահիդին, որը մերժել էր մենամարտը։

Բէյրութում քրիստոնեաների և ժանդարմների ընդհարման ժամանակ Զատկի գիշերը սպանվել են մի ժանդարմ և մի յոյն։ Կան վիրաւորներ։

Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հաղորդում է, որ Մայկօվիչի մօտերը, հողաբաժնի վէճի պատճառով, չերնօգորցիները ընդհարվել են թիւրքաց զօրքերի հետ։ Երկու կողմերից սպանվել են երկու-երկու մարդ և վիրաւորվել են երկու հոգի։

Թիւրքաց իշխանութիւնները հաւատացնում են, որ Չերնօգորիան ամրացնում է սահմանագլխային բերդերը Մայկօվիչի մօտերը։

Կօնիայի շրջանում մեծ հեղեղ է։ Շատ գիւղեր մնացել են ջրի տակ, շատ տներ էլ քանդվել են։

—

Ցէտինիէ.—Պատասխանելով սկուպշչինայում հարցապնդման, Տօմանօվիչը ասաց. «Իաղթական-ալբանացիների վերաբերմամբ կառավարութիւնը կատարեց մարդասիրութեան միջազգային պարտականութիւն։ Կառավարութիւնը արեց այն ամենը, ինչ որ կարող էր, ապստամբութեան առաջն առնելու համար։ Այդ թէ Թիւրքիան և թէ մեծ պետութիւնները չեն կարող ժխտել։ Ձեռք է առնված խստագոյն չէզոքութիւն։ Կառավարութիւնը կամենում է լաւ յարաբերութիւններ պահպանել Թիւրքիայի հետ։ Բերլինի կօնգրէսը երկու երկիրներին լաւ դաս տուեց»։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պօլիս, 6/19 ապրիլ

Պատրիարքական տեղապահ տէր Վահրամ եպ. Մանկունի, որուն նկատմամբ ամէն ոք սպասողական դիրք մը բռնած էր, սպասուածէն աւելի գնահատելի պաշտօնավարութիւն մը կունենայ։

Իր գործունեայ կեանքը, իր ստորադասները աշխատութեան մղելու ձիրքը ու մանաւանդ, առանց կուսակցութեանց մէջ խտիր դնելու, իւրաքանչիւր ձեռնհաս անձի կարողութեան օգտուելու համար զանոնք իր շուրջը համախմբելու և ոևէ եղանակով զանոնք յօժարութեամբ աշխատութեան մղելու արդարութիւնը՝ ուշագրաւ դարձուցին զինքն, և ամենէն աւելի Թերահաւատները հիմա տարբեր կերպով կը մտածեն։

Մինչև իր տեղապահութեան կոչուած օրը

ները և անոնցմէ ինքն ալ օգտուելով, ազգին ալ օգուտ մը հանել։

Դուրեան սրբազան ինչպէս անհատական յարաբերութեանց մէջ ճախող, նոյնպէս նաև պաշտօնական յարաբերութիւնները չէր կրցած պէտք եղածին պէս վարել։

Բ. Դրան հետ յարաբերութիւնները իրենց պաշտօնական ձևին մէջ մնացին, զի Դուրեան՝ Թիւրքերէնի մէջ տկար՝ չէր կըրնար առիթները շահագործել և անոնցմէ օգուտ մը քաղել։

Մանկունի սրբազան իր առաջին պաշտօնական այցելութեանց մէջ իսկ կրցաւ օգուտ քաղել և առիթներէն օգտուիլ, ազգին պէտքերը ներկայացնելու և պահանջները բացատրելու համար։ Իսկ դեսպանատուններու հետ յարաբերութիւնները բոլորովին ընդհատուած էին Դուրեանի օրով, մինչ Մանկունի զանոնք վերակենդանացուց՝ նոր իսկոյն այցելութիւններ փոխանակելով անոնց հետ։

Այսօր՝ մէկ խօսքով՝ զգալի է, թէ արթուն ոյժ մը կեցած է ազգային մեքենային գլուխը, և գործունէութիւն մը կայ ազգային պատրիարքարանին մէջ, ուր առէջ առաջ մեռելութիւն միայն կը տիրէր։

Եւ արդիւնքները հետզհետէ կը տեսնուին։ Մանկունի հայ. ան՝ կրցաւ ուղիղ շաւիղի մը մէջ դնել մեզի համար կենաց և մահուան խնդիր եղող կրթական խնդիրը, ազգայնական մինիստրի մը օրով իսկ վաւերացնել տալով ազգային կեդրոնական վարժարանը՝ իբր ազգային պատրիարքարանի ենթակայ երկրորդական վարժարան՝ առանց պատասխանատու տնօրէն մը ներկայացնելու։ Հաւանական է, որ միւս վարժարաններն ալ վաւերացուին, և առով մեծ հոգէ մը ազատուած ըլլայ ազգը, Մանկունիի տեղապահութեան օրով, կարճ ժամանակի մը մէջ, մինչ Դուրեան մէկուկէս տարուան մէջ աւելի խառնակէ զատ ոչինչ բրած էր։

Մանկունի սրբազան նոյնպէս յաջողեցաւ ուրիշ յանդուգն և ոչ նուազ կենսական քայլ մը առնել՝ ազգային կալուածներու հին ու ամենակենսական խնդրոյն համար, որուն վրայ երկու բառով բացատրութիւն մը տալ կարժէ։

Շէրիի օրինաց համաձայն՝ ազգերը և հաստատութիւնները՝ իբր բարոյական անձնաւորութիւն՝ կալուածատէր չէին կրնար ըլլալ, ուստի ժամանակին եկեղեցիներու և դպրոցներու կալուածները փոխանցուած են կամ վստահելի անձերու անուանը, անոնցմէ մէկ-մէկ ապահովագիր առնելով նօտարներէ վաւերացուած, և կամ անգոյ ու չինծու անձերու անուան փոխանցուած են։ Այդ անգոյ անձերու անունները շինուած են եկեղեցիներու անունով։ Այսպէս՝ Աստուածածնայ անունով եկեղեցիներու կալուածները փոխանցուած են «Մարիամ դուստր Յովակիմայ», ս. Յարութիւն անունով եկեղեցիներունը՝ «Ձէնոյա Յարութիւն որդի Յովսէփի», ս. Կարապետ անունով եկեղեցիներունը՝ «Լուսարար Կարապետ որդի Զաքարիայի», ս. Յակոբ անունով եկեղեցիներունը՝ «Յակոբ որդի Զեբեթեայի», ս. Գրիգոր եկեղեցիներունը՝ «Գրիգոր որդի Անակի» և այլն։

Սակայն այս երկու ձևերն ալ վտանգաւոր են և ապահով ըլլալէ շատ հեռու։ Վստահելի կարծուած անհատներու զաւակները երբեմն անվստահելի դարձած են և ազգին կալուածները իւրացնելու փորձ ըրած են, կամ անժամանակ մեռնելով կառավարութենէն գրաւուած են, առանց նկատի առնուելու անոնց ապահովագիր տուած ըլլալը։

Իսկ երկրորդ ձևը, հակառակ՝ կառավարութենէն թելադրուած ըլլալուն, աւելի խոշոր անպատեհութիւններ ունի, զի կառավարութիւնը, նկատելով թէ կալուած մը առնուազն 50 տարուան մէջ մէկ անգամ իր սեփականատէրը կը փոխէ, գէթ ժառանգորդներու կը փոխանցուի, երկար ատեն միևնոյն անուան վրայ մնալէն կը կասկածի և կը պահանջէ, որ այդ անուններուն տէրերն երևան ելլեն, եթէ ոչ՝ իբր անժառանգ մեռած անոնց ստացուածքները գրաւելու փորձ կ'ընէ, անգիտանալ ձևացնելով անոնց բարոյական անուան հանգամանքը։

Այս կերպով բազմաթիւ կալուածներ հին ու նոր ըէժիմի մէջ վտանգուած են և բազմաթիւ այս տեսակ կալուածներ վտանգի տակ էին և կրնային հետզհետէ գրաւուիլ և մերկացնել ազգը իր կալուածներէն։

Մանկունի սրբազան երբ պաշտօնի ձեռնարկեց, այս կերպով վտանգուած էին Եբրուսաղէմի Եղէ-Կուլէի ագարակը և ուրիշ կերպով մը հիւանդանոցի ամենէն գլխաւոր կալուածներէն մէկը, և ուրիշներու վրայ ալ ձեռնձգութիւններ կը փորձուէին։ Իր դիմամարտովը կարելի եղաւ հիմակուհիմա առկախել այս գործողութիւնները։ Սակայն Մանկունի միայն ժամանակ շահիլը բաւական չհամարեց, ինչպէս իր բոլոր նախորդները բաւական համարած էին, այլ յանդուգն քայլ մը առաւ, բովանդակ ճըշմարտութիւնը կառավարութեանը պարզելով դարման պահանջելով։ Ըսաւ, թէ իրենք ազգին սովրեցուցած էին չինծու անձերու անուան կալուած փոխանցել, և քանի որ հիմա անոնց գոյութեան չէին հանդուրժեր, պէտք էր ցոյց տային ուրիշ միջոց մը ազգատին և այրերին լումաներովը կառուցուած ազգային կալուածներու ապահովութեան համար։

Եւ ուրախութեամբ կը լսենք, թէ օրինագիծ մը կար արդէն պատրաստ, ինքը պահանջեց առնել առաջարկութեամբ ինքն ներկայացնելը։

Այս կարևոր ու ուղիղ ընթացքը իր ազդեցութիւնը ունեցաւ, և մինիստրութիւնը խոստացաւ հայոց պատրիարքական տեղապահին պահանջման վրայ առաջնութիւն տալ այդ օրինագծին, ինչպէս բոլոր Թիւրք Թերթերն ալ գրեցին անցեալները։

Մանկունի միայն հողային խնդրոյն համար դեռ չկրցաւ նշանակելի բան մը ընել, և ատոր համար զարմանալու կամ դժգոհելու պէտք չկայ. չէ՞ որ այդ վէրքը շատ մեծ է և վտանգներով լի գործ մը։ Կառավարութիւնն իսկ կը վարանի անոր ձեռք զարնելու, և զայն վարելու համար մեծ փափկութիւն, զգուշաւորութիւն, խոհականութիւն և նրբադատութիւն պէտք է գործածել, զի ինչէր այս խնդիրը կրնայ կեանքերու աղէտ պատճառել։

Կառավարութեան անզօրութիւնը Հայաստանի մէջ շատ բացայայտ է և քիւրդերը զսպելու վիճակին մէջ չէ ընաւ։

Ալբանական կնճիռին և ալբանական խնդրոյն ընական է թէ ընաւ չպիտի ուզէր կցորդել նաև քիւրդական ըմբոստութիւն մը, որ կրնայ բոլորովին երկիրը խառնակութեան մատնել։ Հետևաբար կառավարութիւնը չուզեր հողային խնդիրը յարուցելով քիւրդերը գայրացնել։ Միւս կողմէն դիտելի է, թէ քիւրդերու խլրտման շարժումը երևակայական վտանգ մը չէ, այլ իրական։ Հողային խնդիրը ծածուել սկսելէ ի վեր քիւրդերը սպառնալից դիրք մը առած են հայոց հանդէպ և իրենց նուէթական գիրքին թշնամի նկատելով զանոնք՝ կուզեն սպառնալիքի տակ հրաժարեցնել հայերը իրենց պահանջումներէն։ Այս վիճակին մէջ հայոց կեանքը խնայելու տեսակէտով յանուան պահանջկոտութիւն մը կը վախցուի որ հայկական նոր ջարդերու տեղի տայ, ուստի այս խնդիրը շատ ծանր ու փափուկ վիճակ մը ունի, և կարգադրութիւնը երևակայուածէն շատ դժուար։

Մանկունի սրբազան այս փաստերը ինքը ոչ միայն ուսումնասիրել տուաւ և տեղեկագիր մը պատրաստել տուաւ, այլ ինքն ալ փաստաբէս ուսումնասիրեց, սակայն դեռ ոևէ դիմում չըրաւ, խնդրին փափկութիւնը նկատի ունենալով։

Կուզէ այնպիսի ծրագրով մը ներկայանալ, որ թէ գործադրելի ըլլայ և թէ ազգին համար նոր վտանգներու դուռ չբանայ։

Ասոնք արդէն որոշ գաղափար մը կուտան տեղապահին գործունէութեան վրայ, որ, ինչպէս կը տեսնուի, այնքան արհամարհելի չէ, թէև բոլորովին ալ անքննադատելի չըլլայ։

Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Գիւղացու բռնած վիճակը

Ծոճկան (Բորչալուի գ.), 12 ապ.

Այսպիսի ամեն կողմից պակաս, դժուար տարի Ծոճկանեցիք բոլորովին չէին տեսել և չեն էլ ուզում որ տեսնեն. ձմեռն սկսվեց սաստիկ ցրտերով, մէջը մի փոքր տաք և վերջերը քաղցր. եղած-չեղած ալիւրն (կերակուրը) ու ապրանքը հատաւ, հատաւ նաև հացը, այնպէս որ մօտ 120 տուն գիւղի մէջ եթէ ցանկանաս գեղի համար մի քթոց յարդ, մի կապոց խոտ կամ թէ մի քանի ֆունտ ցորեն, գարի ճարել՝ չես կարող. չը կայ նաև մօտակայ հարևան գիւղերում, ուր միևնոյն է Թագաւորում։ Այդ էլ ոչինչ. մի աւելի անասելի դրութիւն. այս բոլորի հետ միացել է նաև սովը, սովը համատարած։ Խեղճ գիւղացիք օրերով, շաբաթներով, պանդխտական գաւազանները ձեռներին, տանից տեղից ընկած, դռնէ դուռը, գիւղից գիւղ մուրալով դարման, խոտ ու ցորեն են ժողովում և մի ջուալ դարմանին, որը կշռում է մէկ պուդ 20 կամ 25 ֆունտ, վճարում են 50—60 կոպ., իսկ մէկ թաղար ցորենին (որի կշիռն է 9—10 պուդ) 13—14 ռուբլի։ Կամ թէ ով էր տեսած, որ դարմանը շահով (%-ով) վերցնեն, այսինքն երկու պուդ դարմանին 1 պուդ շահ... Արի՛, գիւղացի, այսպիսով քո անլեզու ապրանքը և 10—15 անդամից բաղկացած մերկ, սոված քուլֆաթդ պահիր։ Ո՞ւր կորչել, ո՞ր ջուրն ընկնել և միթէ ճակատագրից կարելի է փախչել։ Բայց ո՛չ. կը գայ գարունը, լաւ օրեր կանէ, կանաչը կը բացվի, ապրանքը գոմերից դուրս կը գայ, կանաչով կը կշտանայ, և գոնէ նրա ցաւից կազատվենք. մենք ինչ եղել ենք, եղել.—այսպէս է ասում գիւղացին։ Բայց նրա ասածները բոլորը երազ են. գարունը եկել է, բայց նրա նշոյլն ու հոտը ամենևին չը կայ ու չը կայ. սաստիկ ցրտերի հետ սկսվել են սաստիկ անձրևներ, ցեխ, բաթթախ, կաթիլք, սոված ապրանքները գոմերում փակված, մարդիկ էլ տներում, վերևից անձրև, ներքևից խոնաւութիւն. հացի ու ալափի պակասութիւնը կայ ու կայ։

Սաստիկ ցրտերից Ծոճկանի և մօտակայ հարևան գիւղերի դաշտային բերքերը ցըրտատար են եղել. թէ չոր քարի վրա բան կայ, այնտեղ էլ այնպէս։

Գիւղացու միակ յոյսն ու ապաւէնը արտն է, որը ցրտից չեցցել է, տեղ տեղ էլ դաշտային մկներ են լոյս ընկել, իսկ ապրանքը բացի կերակրի պակասութիւնից՝ մի կողմից մեծ քանակութեամբ կոտորվում է առանց մի որևէ տկարութիւն քաշելու, այնպէս որ 1000-ով տաւար, ոչխար ունեցող մարդուն՝ միայն մի քանի ջան է մնացել, այն էլ նուաղներ, խսկ քիչ ունեցողը դատարկ է նստել։

Խեղճ գիւղացի, անխոնջ մշակ, ձմեռը ցըրտից թող մարմինդ սառչի, ձեռքերդ փայտանան, ամառը շոգից այրվի, խորովվի ու ինքդ էլ տարին բոլորն մեռ-վախ քաշելով, գառը օր տեսնելով՝ կրկին ապրանքդ սոված, ամբարդ դատարկ, քուլֆաթդ տկլոր ու սոված։ Ահա ներկայ դրութիւնը մեր խեղճ գիւղերի։

Կայծոն Շքեղեան

—

Երկարատև ձմեռվայ հետևանքը

Գիրք գ. (Գեօքչայի գաւ.), 7 ապրիլի

Եթէ կայ մի վայր, ուր բնութեան արհաւիրքները գիւղացուն աղքատութեան դուռն են հասցրել, դա մեր շրջանն է։ Որպէս հարաւային երկիր և պաշտպանված ամեն կողմից Կովկասեան լեռների ցուրտ քամիներից, այստեղ ձմեռը շատ որ տևի՝ մի ամսից աւելի չէ կարող լինել, որի ընթացքում մի երկու թեթև ձիւն և 3—4 ցրտութիւն է լինում։ Անասուններն այլ տեղերի նման ամիսներ շարունակ չեն կապվում, այլ համարեա արածում։ Իր մեղմ կլիմայի և շատ արօտատեղերի պատճառով՝ տարիներ շարունակ այստեղ լեռնականների յարմար ձմերելու վայր է դարձել։ Հարիւրաւոր գլուխներով ոչխարներ վաղ աշունքից սկսած մինչև ապրիլ այստեղ են սնվում և բազմանում։

Այս տարի չը տեսնված ձմեռ էր, ծերուններն անգամ չեն յիշում այսպիսի ցրտեր և ձիւն։ Դեկտեմբերի սկզբից այնքան տաքութեան աստիճանը ընկաւ, որ այլևս անասուն դուրս թողնել անկարելի էր լինում, իսկ յունվարի 4-ին տեղացած մի արշին ձիւնից յետոյ ամբողջ գաւառում կեանքը համարեա մեռաւ և սկսվեց երկու ամբողջ ամիս շարունակ գիշեր ցերեկ ձիւն տեղալ. մէկը դեռ չը հալված՝ միւսն էր գալիս աւելի հաստ։ Ցրտութիւնը հասնում էր 10—15°-ի։ Այգիներում ալխատանքը կանգնում, ճանապարհները ձիւնից ու ցեխից կապվում, իսկ բազարներում առևտուր անողներ չէին լինում։ Երեք ամիս շարունակ տաւարները տանը կապել՝ դա չը տեսնված բան էր մեր ամբողջ գաւառում։ Գիւղացին էլ ոչ փայտ էր մնացել այրելու, ոչ էլ հաց ուտելու, իսկ խոտ ու դարմանը դեղատնային ապրանք էր դառել։ Աղքատը բաղի երեսը վաղուց ծախել հացի է տուել, իսկ այժմ էլ գալիք հացահատիկները կէս գնով ծախում՝ խոտի ու դարմանի է ման գալիս։ Ո՞րտեղից դարման կը գտնվի, երբ մի երկու պուդ դարմանի պատճառով կռիւ է ընկնում մի քանի ցանկացողների մէջ։ Գիշեր չէ պատահում, որ մի քանի գլուխ տաւար քաղցածութիւնից չը սատկեն։ Իսկ լեռնականների ոչխարի մեծ մասը կոտորվել է. շատեր, որոնք մի քանի հազար ոչխարներով տեղս էին եկել, վերադառնում են դատարկաձեռն՝ ծայրայեղ յուսահատութեան դուռը հասած։ Բանն այնտեղ է հասել, որ դարմանը Կարսի շրջանից են առանում և առասպելական գներով ծախում՝ պուդը 1 ռուբլի, այն էլ կէսը փտած, իսկ խոտի արաբան 20 ր. և աւելի։

Ch.

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

VIII

Մոսկվա, 24 մարտի

Отдайте въ мои руки народное просвѣщеніе на сто лѣтъ,—и я измѣню міръ. Лейбницъ

Այբուբենական մի ճշմարտութիւն է, որ կրթութիւնը շատ խոշոր դեր է խաղում երկրի կուլտուրա-հասարակական, քաղաքական կեանքում։ Ակներև մի պարզ իրողութիւն է, որ որքան մի ժողովուրդ բարձր է կանգնած կրթութեամբ, նոյնքան էլ նա զօրեղ, քաղաքակրթված է։ Ակսիոմա է, անվիճելի, այն հանգամանքը, որ ժողովրդական մասսաների կրթութեան գործը լաւ խթան, ազդակ կարող է հանդիսանալ երկրի առաջխաղացման, բարգաւաճման պրոցեսի մէջ։

Այսպէս կարելի է, ի հարկէ, անվերջ ճշմարտութիւններ շարայարել յօգուտ այդ գործի, բայց մենք բաւականանանք դրանով։

Եւրոպական քաղաքակիրթ երկիրները վաղուց ըմբռնել, գիտակցել են այդ գործի կարևորութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը, ժողովրդական կրթութեան հարցը վաղուց իր լուծումն է ստացել այդ ժողովուրդների և ազգերի կեանքում։ Այդ երկիրները արդէն պատված են տարրական ուսումնարաններների ցանցով. ժողովուրդը լուսաւորվում, քաղաքակրթվում և առաջ է ընթանում ամենախոշոր քայլերով։ Նրանք, եւրոպական այդ ժողովուրդները, հանդիսանում են միաժամանակ ամենազօրեղ ժողովուրդները աշխարհի մէջ։ Եւ յիրաւի. չէ՞ որ գիտութիւնն ու ոյժը զուգորդուած պիտի լինեն իրար հետ. չէ՞ որ նրանք անքակտելի, անբաժան օղակներն մի ամուր շղթայ պիտի ներկայացնեն իրանցից։ Այդ այդպէս պիտի լինի մանաւանդ այն պատճառով, որովհետև, ինչպէս մի ֆրանսիացի մորալիստ է ասում, «ոյժը առանց գիտութեան. շատ վտանգաւոր գործիք է»։

Խօսելով ընդհանրապէս ժողովրդական կրթութեան մասին Ռուսաստանում՝ պէտք է ասել, որ այնքան կարևոր այդ խնդիրը դեռ իր վերջնական լուծումը չէ ստացել մինչև օրս։ Ընդհանուր պարտադիր ուսումն մտցնելու համար կը հարկաւորվեն, ի հարկէ, տասնեակ միլիոններ, բայց ռուս կառավարութիւնը շարունակում է խուսափել այդպիսի խոշոր ծախքեր անելուց։ Իսկ յունիսի 3-ի Դուման անզօր և անկարող է բաւարարելու անյետաձգելի այդ կարիքը, կենսական անհրաժեշտ այդ պահանջը։ Մնում է, որ քաղաքային ինքնավարական օրգաններն ու զեմստվոն մտածեն այդ մասին, բայց սրանք էլ, միջոցների սղութեան պատճառով, անկարող են այդ խոշոր բացը ծածկել ամբողջովին։

Մասնաւորելով խօսքս Մոսկվայի մասին, պէտք է ասել, որ տեղական քաղաքային ինքնավարութիւնն արդէն սկզբունքով որոշել է պարտադիր ուսումն մտցնել Մոսկվայի մէջ, և նա այդ նպատակով խոշոր գումարներ է յատկացնում, և յոյս կայ կարծելու, որ մինչև 50 տարին գրագիտութիւնը կը թագաւորէ մայրաքաղաքի ազգաբնակութեան բոլոր խաւերի մէջ։

Բայց ժողովրդական մասսաների կրթութեան վերաբերեալ, բացի յիշածից, որոշ գործնական բան արված է արդէն. խօսքս Շանեավսկիի ժողովրդական համալսարանի մասին է, որ հազիւ մի քանի ամիս առաջ բոլորեց իր գոյութեան երկրորդ տարեշըրջանը։

Դեռ վերջին ռուս-ճապոնական պատերազմի ժամանակաշրջանում, հանգուցեալ գեներալ-մայոր Շանեավսկին, ազգով լեհ, իր մօտ գումարում է մի խորհրդակցութիւն, որին մասնակցում են հանգուցեալ Մուրոմցեվ, պրոֆեսորներ Մանուիլով, Օզերով, Շերշենևիչ, Նովգորոդցեվ, Ժիլկով և ուրիշ ականաւոր կոմպետենտ անձինք, ուր և քննվում է ռուս ժողովրդի արդի վիճակը, նրա կացութիւնը։ Երկար խորհրդակցութիւնից յետոյ մասնաժողովը յանգում է այն տխուր եզրակացութեան, որ ռուս ժողովրդի կրթութեան տերմոմետրը կանգնած է ամենացածր աստիճանի վրայ, որ նրա ընդհանուր զարգացման մակարդակը ամենակարճն է քաղաքակիրթ ազգերի մէջ։ Ռուս ժողովուրդը խարխափում էր տգիտութեան, խաւարի մէջ, հարկաւոր է բարձրացնել նրան, անհրաժեշտ է գիտութիւնը մատչելի դարձնել ժողովրդական բոլոր խաւերին։ Կարծ, նա շատ լաւ ըմբռնել էր, որ «տգիտութիւնը ամենայն չարեաց մայրն է»,— ինչպէս Մենտոնն է ասում։

Վերջ ի վերջոյ Շանեավսկին յայտնում է մասնաժողովին իր բուռն ցանկութեան մասին՝ բանալ ժողովրդական համալսարան առանց ազգերի, կրօնների, դասակարգերի, սեռերի խտրութեան, առանց որևէ կրթական ցենզի՝ ամենամատչելի պայմաններով։ Եւ նա այդ նպատակով նուիրաբերել է Մոսկվայի Արբատ փողոցի վրա գտնվող իր հսկայական տունը, որ գնահատվում է մօտ մի միլիոն ռուբլի, և, բացի այդ, մի խոշոր գումար ևս։

Ի՞նչ է արել Շանեավսկիի ժողովրդական համալսարանը 2 տարվայ ընթացքում։

Այս հարցի գեղեցիկ պատասխանը կարելի է գտնել թիւերի մէջ։

Դիմենք այդ թիւերին։

Մինչև յունվարի 1-ը համալսարանի երկու բաժիններում կային 941 հոգի, որից տղամարդիկ 54%, իսկ կանայք 46%։ Ունկնդիրների մեծ մասը միջնակարգ կրթութեամբ էին, որոնց մէջ առաջին տեղը բռնում էին ուսուցիչ-ուսուցչուհիները, որոնք երեկոները իրանց ազատ ժամերը նուիրել են իրանց զարգացման թերին լրացնելու գործին։ Հարկաւոր է շեշտել, որ քաղաքային դպրոցների դասատուները ո՛չ միայն վճարել են ուսման վարձի կէսը, այլ և 4 հոգի նպաստ են ստացել համալսարանի միջոցներից։ Իսկ քաղաքային ինքնավարութեան ծառայողներից 100 հոգի ձրիաբար ընդունվել են համալսարանում։

Մի տարվայ ընթացքում համալսարանը մուտք ունեցել է 63,269 ր. 81 կոպ., իսկ ծախք՝ 67,700 ր. 64 կ., ուրեմն դեֆիցիտ եղել է 4,430 ր. 83 կ., այսինքն մի աննշան գումար համալսարանի նման կրթական խոշոր հիմնարկութեան համար։

Համալսարանի վարչութիւնը գրադարանընթերցարանի վրա ծախսել է 15,000 ր., իսկ գրադարանի գրքերի ընդհանուր թիւը հասնում է 35,000-ի, որոնց մէջ մեծ արժէք և առաջնակարգ տեղը բռնում է Ե. Ի. Եսակովսկու գրադարանը։

Խիստ ուշագրաւ է նաև այն, որ մի տարում համալսարանը նուիրատուութիւններ ստացել է 365,981 ր. 62 կ., որից 225,000 ռուբլի մի անյայտ պարոնից (որպիսի համեստութիւն) համալսարանի սեփական շինութեան համար. իսկ այս նպատակով ստացված ամբողջ նուիրատուութիւնը հասնում է մի պատկառելի գումարի՝ մօտ 300,000 ռուբլու։

Համալսարանի սեփական շէնքի համար արդէն ներկայացված են մի շարք պրոեկտներ, որոնցից արդէն ընտրութիւն անվելով՝ շատ շուտով կը ձեռնարկվի նրա շինութեանը։

Մոսկվայի Շանեավսկիի քաղաքային համալսարանը, ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, շարունակում է գրաւել հասարակութեան զանազան խաւերի և դասակարգերի ուշադրութիւնը։ Նրա լայն ժողովրդականութիւնն ու համակրանքը գալիս են մի անգամ ևս ապացուցելու, որ այդ կըրթական հիմնարկութեան օգտակարութիւնն աւելի քան անհրաժեշտ է տգիտութեան մէջ խարխափող ռուս ժողովրդի համար, որ արդէն գիտակցել է, թէ՝ կրթութիւնը միակ ճանապարհն է դէպի ազատութիւնը։

Եւ վերջապէս այդ հիմնարկութեան գոյութիւնը կարևոր և ակներև է հէնց այն տեսակէտից, որ մեր մէջ՝ Ռուսաստանում՝ դիւանատունը և տնանկութիւնը վերևումն են, վարչութիւնը՝ միջակը, ուսումը՝ ոտքերի տակ, իսկ դատախազութիւնը՝ հասարակութեան դռների առաջ,—ինչպէս ճիշդ նկատել է երևելի գրողներից մէկը։

Կարծում եմ, որ ընթերցողը ևս կը համաձայնէ այդ տեսակէտի հետ։

Ռուսո-Ջօն

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Երէկ «տուբերկուլոզեան օրը» Թիֆլիսում ունեցաւ մեծ աջողութիւն։ Պայծառ եղանակն էլ նպաստեց օրվայ աջողութեան։ Ուրախալի էր տեսնել, թէ ինչպէս ամենքը՝ երիտասարդ թէ հասակաւոր, կին թէ տղամարդ, ոգևորված գեղեցիկ զգացմունքով յանուն նպատակի գործի էին կպել, վաճառելով ծաղիկ ու քարեր։ Առանձնապէս կենդանութիւն էր տիրում քաղաքային վարչութեան մուտքի մօտ, ուր ծաղիկների վաճառմանը նպաստում էին քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան և բժշկա-սանիտարական տեսուչ Կ. Ստեփանեան։ Նիւթական աջողութիւնը Թոքախտի դէմ կռւելու Կովկասեան Ընկերութեան սպասածից անցաւ։

◆ Այսօր երեկոյեան տեղի կունենայ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Այդ նիստում ի միջի այլոց կը զեկուցվեն տեղեկութիւններ գիւղատնտեսական կրթութեան համար արված նուիրատուութիւնների մասին։ Նոյն նիստում կը զեկուցվի վարչութեան որոշումը՝ միջոցներ ձեռք առնել գիւղական դպրոցներ պատրաստելու երկրագործական գործիքներ նորոգելու և շինելու գիւղական շրջաններում։ Նիստին կարող են ներկայ լինել նաև կողմնակի անձեր։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ այս տարվայ ամառային գիւղատնտեսական դասընթացքները աւելի ընդարձակ կազմակերպութիւն պէտք է ունենան, քան նախորդ տարիներում։ Մեծ-Ղարաքիլիսայում դասընթացքների և ուսանողական հանրակացարանի համար յատկացված են հայ ծխական եկեղեցական և պետական դպրոցների շինութիւնները։ Դասընթացքները կը սկսվեն յունիսի 15-ից և կը շարունակվեն 2 ամիս, մինչև օգոստոսի 15-ը։ Դասընթացքների կխսում կը լինի ընդհատում մի քանի օրով էկսկուրսիաներ կատարելու համար։

◆ Լուրերին նայած՝ Վրաստանի էկզարխ Ինոկէնտի արքեպիսկոպոսը մայիսի կէսին գնալու է Պետերբուրգ ծառայական գործերով մի ամսով։

◆ Կոմս. Փոլասքեան թոյլատրել է Թիֆլիսում քաղաքային ներկայացուցիչների համագումար խոլերայի դէմ միջոցներ որոշելու համար։

◆ Փոխարքան, «Баку»-ի ասելով, հեռագրել է սենատոր Նեկլյուդեվին պնդել համալսարանի բացման վրա տեխնիքական բաժանմունքով և նրա պահպանութիւնը դնել պետական գանձատան վրա։

◆ Կովկասի Փոխարքայի նախագահութեամբ և Բաքուի նահանգապետ Վ. Ալիշեվսկիի մասնակցութեամբ կայացաւ խորհրդակցութիւն Մուղանի դաշտը պարսիկ աւազակներից պաշտպանելու մասին։

◆ Յունիսի 12—15 Բորչալուի գաւ. Վորոնցովկա գիւղում բացվում է կաթնատնտեսութեան ցուցահանդէս, որին կարող են մասնակցել ցանկացողները։

◆ Մինչև օրս Աբասթումանում թոքախտաւորների սանատորիա կառուցանելու համար ստացվել են նուէրներ ընդամենը 58,000 ռուբլի։

◆ Լրագիրները յայտնում են, որ արժանահաւատ աղբիւրներից տեղեկացնում են, թէ հայկական յեղափոխական «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեանը պատկանելու մէջ մեղադրվող մարդկանց գործի քննութիւնը տեղի է ունենալու կառավարիչ սենատի առանձին ատեանում սենատոր Վարվարինի նախագահութեամբ ոչ թէ Պետերբուրգում, ինչպէս յայտնված էր ակիզբներում, այլ Նովոչերկասկում, որովհետև մինչև 70 վկաներ այդ գործի առիթով ապրում են Նովոչերկասկի սահմաններում։ Դատային ներկայացուցիչների թւում լինելու են մի քանի քաղաքագլուխներ, նահանգական ազնուականութեան պարագլուխներ և մի տանուտէր։ Բոլոր մեղադրվողների թիւն է 172 (բայց աւելի է)։ Դատը կը սկսվի յուլիսի վերջերին և կը տևէ մօտ երկու ամիս։

◆ Ռազմավիրական ճանապարհի վրա, շնորհիւ ֆրանսիական աւտոմոբիլային ընկերութեան, հաստատվել է աւտոմոբիլների կանոնաւոր երթևեկութիւն։

◆ Ապրիլի 29-ին երկու արտակարգ գնացքներով Թիֆլիս կը գան Հիւսիս-Գերմանական Լլոյդի 200 էկսկուրսանտներ, որոնք կիջևանեն «Լոնդոն», «Գրանդ-Օտել», «Օրիանտ» և «Սեվերնիէ Նոմերա» հիւրանոցներում։ Էկսկուրսանտները դիտելուց յետոյ քաղաքի զանազան յայտնի մասերը կը մեկնեն մայիսի 1-ին աւտոմոբիլներով դէպի Վլադիկավկազ։

◆ «Т. Л.»-ում կարդում ենք. «Բաղա-

[illegible] կտակի պատճէնը: Այդ կտակի համաձայն, [illegible] 30,000 բուբլի [illegible] Թիֆլիսում պոլիտեխնիկական [illegible] 30,000 բուբլի [illegible] ինստիտուտ [illegible] Մոսկվայի և Նովօրոսիյսկի [illegible]

◆ Մայիսի 9-ին Արտիստական Ընկերութեան [illegible]

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 20 ապրիլի

[illegible]

Ցար. [illegible]

Գանձակ, 16 ապրիլի

[illegible] իր արած այլ որոշումների հետ միասին փափագեց վճարել ռոճիկները և հետևեալը վճռեց. 300 ր. ստանալ քաղաքացի պ. Յովհաննէս Սահակեանից, որը ի յիշատակ իր հանգուցեալ մօր այդ գումարը խոստացած է եղել միացեալ դպրոցին, բայց որը չէր ստացված, իսկ մնացածը լրացնել քաղաքիս եկեղեցիներից: Պ. Սահակեանը ուրախութեամբ ընդառաջ երթալով իմ դիմումներին՝ 300 ր. յանձնեց ինձ, և ես բաժանեցի ուսուցիչներին այսպէս՝ 1) օր. Վարդանոյշ Ազատեան՝ 31 ր., 2) օր. Ար. Տէր-Աստուածատրեան՝ 55 ր., 3) օր. Ար. Մնացականեան՝ 30 ր., 4) պ. Գր. Փանեան՝ 80 ր., 5) ուսանող Յովհ. Սաֆարեան՝ 69 ր. (ուղարկված Պետերբուրգ, պօստի կվիտանցիա № 226, մնում է ևս 31 ր.), 6) Գէորգ Թումաջայեան 5 ր. (ևս մնում է 80 ր. 74 կ.), 7) օր. Շուշ. Քալանթարեան՝ 30 ր., ընդամենը՝ 300 բուբլի:

Բացի յիշեալ ուսուցիչներից ունեն ստանալու՝ 1) օր. Սիր. Մելիք-Կախիջանեան 55 ր., 2) Ցար. Երիցեան՝ 50 ր.:

Սրտագին շնորհակալութիւն նախ պ. Յ. Սահակեանին՝ որ իր այս նուէրով, իբրև բարի գործով, մեղմացրեց հայ ուսուցչի վիճակի դառնութիւնը, երկրորդ մասնաժողովի անդամներին՝ որոնք ամենայն բարեխղճութեամբ կատարեցին իրանց յանձնված այս կարևոր գործի քննութիւնը:

Փոխանորդ Գանձակի վիճակի՝
Լեոն վարդապետ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Մոսկվայի համալսարանի նախկին սան Ա. Ֆօխդա Ֆինլանդիայում կեռնելով թողեց 600,000 բուբլի Մոսկվայի համալսարանի օգտին:

◆ Բ.-Ժեմչուժնիկովը Մոսկվայի համալսարանին 10,000 բուբլի նուիրեց բանաստեղծ կոմս Ա. Տոլստոյի անուան թոշակներ հաստատելու:

◆ Ռուս միլիօնատէր Զախարօվը, որ մշտապէս ապրում է Պարիզում և խոշոր գումարներ է տուել արտասահմանում օդագնացութեան գործի համար, ռուսաց օդագնացութեան համար նուիրաբերեց 200,000 բուբլի:

◆ Պետերբուրգի հոգեբանական ինստիտուտը ստացաւ 100,000 բուբլի նուէր Պիրօգօվի անունով կլինիկա հաստատելու համար:

◆ «Paris Journal»-ը հաղորդում է, իբրև լուր, իբր, շնորհիւ Ռուսաստանի միջամտութեան, Բերլինը, ստանալով որոշ զիջումներ Ֆրանսիայի կողմից, բարեացակամօրէն է նայում ֆրանսիական զօրքերի Մարօկկօ ուղարկելուն:

◆ Հաղորդում են, իբր դիպլոմատիական յարաբերութիւնները Չերնօգորիայի և Թիւրքիայի միջև [illegible]

◆ [illegible]

[illegible] սեան ցոյցերը կատարել բացօդեայ, իսկ Սակսոնիայում, ընդհակառակն, ընդունվեցին:

◆ Մոսկվայում այս օրերս վախճանվեց միլիօնատէր Կօլպակօվը, որ սկզբում մուրացկան էր, յետոյ հիւրանոցի սպասաւոր, իսկ հարստութիւնը ձեռք բերեց բօրսային խաղերով: Նրա թողած կայքերը գնահատվում են 10 միլիօն բուբլի:

◆ Կովէնտրի մէջ կայացած սօցիալ-դեմօկրատիական կուսակցութեան կօնֆերէնցիայի՝ շատերը խօսեցին յօգուտ սպառազինման: Այդ հանգամանքն առիթ ծառայեց մի քանի աչքի ընկնող պարագլուխների դուրս գալ կուսակցութեան կազմից:

◆ Լուբերինհայած հեռանում է միտրօպօլիտ Անտօնին:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր գաւառական կենտրոններից մէկում տեղական «խելօքներից» մէկը, վրդովված՝ մի ուսուցչի ծանր խօսքերից, յարձակվում է նրա վրա և ծեծելով աղաղակում՝

— Դու լինես դու և չը համարձակվես հայհոյել ուրիշներին, դու շուն անպիտան, դու ստոր արարած, իրաւունք չունենաս անվայել խօսքեր ասել և ձեռք բարձրացնել ուրիշի վրա:

Շրջապատողները յետ կանգնեցրին «խելօքին» և նրան կշտամբեցին:

— Դու ինքդ աւելի ես հայհոյում և նոյն իսկ ձեռք բարձրացնում մարդու վրա, իսկ ուրիշին մեղադրում նոյն յանցանքի համար:

Ուսուցչի դատը վերցրին երիտասարդներն իրանց վրա, ապացուցեցին, որ նա ամենևին չէ հայհոյել, այլ միայն արժանաւոր պատասխան է տուել գրպարտութիւններին, ուստի ստիպեցին «խելօքին» նոյն իսկ ներողութիւն խնդրել ուսուցչից:

—

Այդ գաւառական խելօքի դերում է գտնըվում «Հօրիզօն» թերթը իր երէկվայ համարում:

Նա խօսում է հայկական չկամութեան մասին, ակնարկում է նոյն իսկ մամուլի օրգանների մասին (ակնարկելով «Մշակին»), որ չկամութեան ապացոյց է տուել) և բացագանչում է.

«Արհամարհանքի և զզուանքի սիւնին գամել այդ լրագիրներին, որպէսզի նրանք, որքան կարելի է շուտ, չքանան մեր կեանքի ասպարէզից»:

Откровенно!

«Չքանան, չքանան, չքանան»—պրծաւ գնաց:

Ա՛յ տնաշէններ, էլ ուր մնաց հասարակ չկամութիւնը, երբ դուք նզովք ու հալածանք էք քարոզում:

Գոնէ չը խօսէիք ուրիշների չկամութեան մասին, այլ ուղղակի դիմէիք դագանակին:

Հօթենթօթային տրամաբանութիւն:

Դա այնպիսի մի անհեթեթութիւն է, որ գուցէ հօթենթօթն էլ քաշվէր անելու:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

19 ապրիլի

ՕԴԵՍՍԱ: Քաղաքային դուման ճեմարանական կլուբին ամեն տարի որոշեց նպաստ տալ 1000 բուբլի:

ՕՐԵՕԼ: Բէլօուսօվկում այրվեցին 13 խրճիթներ, 5 տղամարդ, չորս երեխայ: Չորս հոգի ստացան ծանր այրուածքներ:

ՆՈՎՕԶԵՐԿԱՍԿ: Բերեստովօ-Բօգօդուխօվի հանքերում խօլերայով հիւանդացաւ մի բանուոր:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բակտերիօլօգիական քննութիւնը պարզեց, որ բոլոր սուր որովայնային հիւանդութեամբ վարակվածների հիւանդութիւնը խօլերա չէ:

ԲԵՐԼԻՆ: Ստորագրվեց գերմանօ-շվէդական առևտրական պայմանագիրը:

ՄԻԽԼՀԱՈՒԶԷՆ: Պօրուչիկ Րօզէրն ընկաւ աէրօպլանից և սպանվեց:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՀԱՇԻՒ

[illegible] 1910 թ. համար:

ՄՈՒՏՔ	Ռուբ.	Կ.	Ընդամենը Ռուբ.	Կ.	ԵԼՔ	Ռուբ.	Կ.	Ընդամենը Ռուբ.	Կ.
ՄՆԱՑՈՐԴ ԱՌ 1-Ն ՅՈՒՆՎԱՐԻ 1910 Թ.					ՃԱՇԱՐԱՆԻ [illegible]				
Անձեռնմխելի դրամագլուխ [illegible] 13,437 ր. 71 կ., 1910 թ. [illegible]	—		14000		1) Հաց	3158	84		
բ) [illegible]	—		1000		2) Միս	2587	68		
[illegible]			97	75	3) Մթերք	1934	13		
[illegible]			2181	43	4) [illegible]	562	—		
[illegible]			547	35	5) [illegible]	56	78		
1910 Թ. ԱՆԴԱՄԱՎՃԱՐՆԵՐ [illegible]					6) [illegible]	26	53		
1) 208 [illegible]	1248	—			7) [illegible]	114	65		
2) 13 [illegible]	13	—	1261	—	8) [illegible]	892	89		
[illegible]					9) [illegible]				
1) 1910 թ. փետրվարի 27-ի [illegible]	2060	—			10) Ջուր	33	47		
2) 1910 թ. մայիսի 8-ի [illegible]	938	45	2998	45	11) [illegible]	21	27	9493	69
ՆՈՒԻՐՆԵՐ					ՄՆՈՒՄ Է ԱՌ 1-Ն ՅՈՒՆՎԱՐԻ 1911 Թ.				
1) [illegible]	25	66			1) Անձեռնմխելի դրամագլուխ [illegible]	—	—	14000	
2) [illegible]	3320	—			2) [illegible]	—	—	1000	
3) [illegible]	982	—			3) [illegible] 1910 թ. [illegible]	—	—	237	
4) [illegible]	587	50	4915	16	4) Պահեստի դրամագլուխ՝ 1910 թ. եկամտից—10,674 ր. 30 կոպէկից 5%-ի յատկացումով	—	—	2715	
ՆԱՄԱԿ [illegible]	800	—	800	—	5) Ծախսելու դրամագլուխ	—	—	1054	
ՎՃԱՐՈՎԻ ՃԱՇԵՐԻՑ	587	45	587	45					
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼԽԻ %-ՆԵՐԻՑ	112	24	112	24					
1—1 Հաշուեկշիռ	10674	30	28500	83	385. Հաշուեկշիռ	9493	69	28500	83

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱ ՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 9 ժ. 38 ր. առաւօտ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 15 ր. կէսօրին, Գանձակ՝ 2 ժ. 47 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. գիշ., Բագու՝ 11 ժ. 33 ր. գիշեր.: Պօստային № 4 գնացքը՝ 12 ժ. 36 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 3 ժ. 28 ր. գիշ., Գանձակ՝ 6 ժ. 37 առաւօտ., Եւլախ՝ 8 ժ. 35 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 7 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 24 ր. ցերեկ., Բագու՝ 5 ժ. 42 ր. ցերեկ.: Մարդատար № 6 գնացքը՝ 3 ժ. 34 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում՝ 6 ժ. 46 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 57 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 54 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 22 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 7 ժ. 36 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժամ 13 ր. առաւօտ.: Խառն գնացքը՝ IV կարգի վագօններով բատ հարկի կարեւորութեան՝ 5 ժ. 15 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 9 ժ., 19 ր. առաւօտ., Գանձակ՝ 1 ժ. 36 ր. ցեր., Եւլախ՝ 5 ժ. 4 ր. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 44 ր. գիշեր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 33 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 44 ր. առ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ պօստային № 74/75՝ 1 ժ. գիշ., Ղարաքիլիսա է հասնում 8 ժ. 16 ր. առաւօտ., Ալեքսանդրօպօլ՝ 11 ժ. 50 ր. ցերեկ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 7 ր. երեկ., Ուլուխանլու՝ 5 ժ. 34 ր. երեկ. (առանց Երևան մտնելու): Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը ուղևորվում է Երևան 6 ժ. 11 ր. երեկ. և հասնում է Երևան 6 ժ. 54 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 2 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 12 ժ. 46 ր. գիշերվայ: Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը՝ 5 ժ. 48 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում 1 ժ. գիշերվայ, Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 34 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 9 ժ. 45 ր. առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 10 ր. ցերեկվայ և որանից դէնը այլևս չէ գնում:

ԲԱԹՈՒՄ՝ արագ. № 1 գնացքը՝ 11 ժ. 8 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 2 ժ. 10 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 43 ր. առաւօտ: Պօստատար № 3 գնացքը՝ 10 ժ. 47 ր. առ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. ցերեկվայ, Բաթում՝ 12 ժ. 35 ր. գիշ.: Մարդատար № 5 գնացքը 5 ժ. 15 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 27 ր. երեկ., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առ.: Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով բատ հարկի կարեւորութեան 10 ժ. 3 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 4 ժ. 41 ր. գիշ., Բաթում 6 ժ. 4 ր. երեկոյեան:

ԲՕՐԺՕՄ՝ մարդատար № 7/8 գնացքը՝ 8 ժ. 18 ր. առաւօտ., Գօրի է հասնում 10 ժ. 52 ր. առ., Բօրժօմ՝ 1 ժ. 38 ր. ցերեկ.: Մարդատար № 9/10 գնացքը՝ 3 ժ. ցերեկ., Գօրի է հասնում 5 ժ. 34 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 8 ժ. 28 ր. երեկոյեան:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 4 ժ. 25 ր. ցերեկ.: Պօստատար № 3 գնացքը՝ 9 ժ. 52 ր. առ.: Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 24 ր. երեկ.: Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով՝ 9 ժ. 5 ր. երեկ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստատար № 72/73 գնացքը՝ 7 ժ. 38 առաւօտ.: Մարդատար-ապրանքատար՝ № 80/81 գնացքը՝ 1 ժ. 26 ր. ցերեկվայ:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 8 ժ. 52 ր. առաւօտեան: Պօստատար № 4 գնացքը՝ 11 ժ. 40 ր. գիշ.: Մարդատար № 6 գնացքը՝ 2 ժ. 54 ցերեկ. Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով՝ 4 ժ. 17 ր. գիշերվայ:

ԲՕՐԺՕՄԻՑ՝ Մարդատար № 9/10 գնացքը՝ 9 ժ. 28 ր. գիշ.: Մարդատար № 7/8 գնացքը՝ 7 ժ. 18 ր. առաւօտեան:

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքներով (№ 2՝ Թիֆլիսից Բագու՝ և № 1 Բագու-Թիֆլիս) առանց վագօնը փոփոխելու կարելի է հաղորդակցել Թիֆլիս-Բագու-Ռօստով, միայն վճարելով պլացկարտի գինը:

Մայիսի 15-ից սահմանվելու է արագ գնացքներում անմիջական հաղորդակցութիւն առանց վագօն փոխելու Թիֆլիս-Բագու-Կիսլօվօդսկ միայն միջոց վագօնով (I և II կարգի):

—

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 (երեկոյեան ժ. 5—7

(ե. հ. կ.) 1254. 100—59

ՖԵԼԴՇԵՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ

ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն, դնում է բանկաներ: Բժշկութիւն ցղամարդի սեռական բուրուբեան, ռնկարողութեան, սերմնահոսութեան եւ երազախաբի, հիմնաւոր բժշկութիւն տրիպէրի (սուսանակ), ցոյց տալով հմուտ մասնագէտ բժիշկների: Օտարերկրեայ հիւանդներին մանրամասն խորհուրդներ և դեղերգրաւոր կերպով: (Ուղարկել 3 բուբլի): Մասսաժ, էլէքտրականութիւն, բժշկական մարմնամարզութիւն: Ընդունելութիւնը 3—4½ ժամը ամեն օր: Ծախվում է իր կազմած «Տղամ. եւ կանանց գաղտնի հիւանդ. բժշկարան» նկարներով և բէյեչաններով: Գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.: Հասցէն. Тифлисъ, Семеновская ул. № 9.

(կ. կ.) 160. 50—16

МНАЦУН ЦУЦАРЧАН

ՄՆԱՅՈՒՆ ՑՈՒՑԱՐՁԱՆ

Կովկասի Հայոց Բարեգործ. Ընկ. XXX-ամեակի

«ՏԱՐԱԶԻ» մի փայլուն ալմանախ՝ նուիրված Կովկասի Հայոց Բարեգործ. Ընկ., նրա XXX-ամեակի առիթով, լոյս կը տեսնի մայիսի վերջին: Կը բովանդակէ ԿՈՎԿ. ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ իր բոլոր ճիւղերով պատկերազարդ էութիւնը:

Այս հանդէսը մի ազգագրական-տեղագրական է՝ լինելու պճնազարդված Ընկ. շուրջ XXX տարվայ ընթացքում գործիչների պատկերներով:

Բոլոր ճիւղերը Կենտրոնի հետ շաղկապված կը լինեն ոսկեթական լարերով:

Հսկայական այս գործի մի մասը կատարվում է արտասահմանում: Բազմաբովանդակ յօդուածները հիւսվում են, մեր առաջնակարգ, գործին և պատմութեան լաւատեղեակ պերճ գրիչներով ու կընծայաբերվեն հայութեան՝ յոբելեանի օրը:

Բաժանորդագինը 2 ր., մինչեւ մայիսի մէկը Կովկ. Հայոց Բարեգործ. Ընկ. բոլոր անդամների համար (թէ Թիֆլիսի և թէ ճիւղերի) 1 ր. 50 կ.: Մայիսի մէկից յետոյ անխտիր ամենքի համար հատը 3 ր.:

Փղոսկրեայ թղթի վրա (սահմանափակ օրինակներ) հատը 25 ր.:

Վերադիր վճարով և պատուէրներ առանց բաժանորդավճարի չեն կատարվում:

Դիմել՝ Тифлисъ, Редакція «ТАРАЗЪ».

(ե.հ.շ.) 30. 20—6

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ

Կեանքի մէջ մէկ անգամ !!!

600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.

1. Շքեղ ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ:
2. Կանացի գեղեցիկ մատանի ամերիկ. ադամանդով:
3. Կանացի հրաշագեղ մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենային փականով:
4. Կանացի շքեղ եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկույց:
5. Դրպանի շքեղ ձեռնոցներ՝ 4 առարկան.:
6. Մի զոյգ օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով:
7. Էլեգանտ եւ շքեղ կասուէ պորտմոնէ:
8. Ալբոմ՝ 50 հեռաքրք. տեսարաններով:
9. Դ-ր ԿՕԽԻ ծխափող-ապպարատ անվնաս ծխելու համար:
10. Մեխանիկ. ծալվող մկրատ՝ շքեղ փաստերի մէջ:
11. Նոյնպէս եւ 500-ից աւելի հեռաքրք. եւ օգտակար առարկաներ:

Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշուելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը):

Վերադիր վճ. ուղարկելուց՝ մէկից մինչև 3 գարնիտուրի համար հաշվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.: Հասցէն. О-ву «МЕРКУРІИ», Лодзь Л. 46.

Չը հաւանածները յետ ենք ընդունում ու փողը վերադարձնում:

(հ.կ.) (В. 31042) 340. 10—1

Լոյս տեսաւ

Ս. ՋԷԼԻՆՍԿԻ

ԿՈՆՍԵՐՎՆԵՐ

Ձեռնարկ՝ կօնսերվներ, թթուեղէններ և քաղցրաւենիք պատրաստելու, 5 նկարով:

Գինը 40 կ.

Այս գիրքը կարևոր է ամեն մի հայ ընտանիքի համար:

Դիմել գրավաճառներին և հրատարակչուհուն՝ Тифлисъ, Николаевская ул., № 38, А. П. Родіоновой. (հ.կ.) 392. 3—1

Բացված է բաժանորդագրութիւն

Կարապետ Նաղուբեանի

ՀԱՅԵՐԷՆ-ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ

Երկրորդ տպագրութիւն, հիմնովին վերամշակած և կրկնակի ընդարձակված:

Մամուլի տակ է և առաջին պրակը լոյս կը տեսնի այս տարի օգոստոսին, իսկ վերջինը—նոյեմբերին:

Ամբողջ հատորը բաղկացած կը լինի 900—4000 մանրատառ (պետիտ) երեսից, հարիւրական տող երկսիւնակ երեսը:

Բաժանորդագինը 3 րուբլի:

(Լոյս տեսնելուց յետոյ գինը կը բարձրանայ):

Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է Թիֆլիսում հեղինակի մօտ՝ Բոլիչևսկայա 11 (ժ. 11—4), «Կենտրոնական», «Գուտտենբերգ» և «Գիր» գրավաճառանոցներում, եղբ. Արզվեանների մագազինում, Մադատօվսկի փողոց, սեփական տուն, և Ս. Յ. Մատինեանցի մագազինում, Նիկօլաեվսկի կամուրջի վրա: Նոյն տեղերում ծախվում են Կ. Նաղուբեանի «Թեմական վերանորոգութիւն և Մատթէոս Բ. կաթողիկոս», գինը 25 կ.:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են հեղինակին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Присяжному Повѣренному К. А. Ягубову.

Բաժանորդներին առաջին թերթը տրվում է իբրև նմուշ:

(հ. կ.) 395. 20—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

„ԳԱՐՈՒՆ"

գրական-գեղարուեստական ալմանախ

Բ. գիրք

Բովանդակութիւն

Շիրվանզադէ—«Արմենուհի», Ալ. Խատ[illegible]-հակեան—1) «Անգիր և անյայտ», 2) «Հեծ[illegible] կլոր քամին», 3) «Գիշերը պառեց», 4) «Անյաղթ խալիֆան», Փայլակ—«Թովանք», Արսէն-Երկաթ—«Ջեմ կրնար», Ց. Բիւթ[illegible]-եան—«Ինչիկի լիճը», Ս. Բարեան—«Կը[illegible] բակն այս գիշեր», Ռ. Անտիեան—«Berceuse», Չիֆթէ-Սարաֆ—«Սպեղանին», Ց. Ցա[illegible]-բեան—«Աշխատանքի երգը», Դ. Դեմ[illegible]-չեան—«Գիշեր է», Մ. Մանուէլեան—«[illegible] քիաթ», Հ. Նազարեան—«Սև երգեր», [illegible] Սեւակ—«Ինչպէս երբեմն», Մ. Պար[illegible]-մեան—«Ոսկեհին ծարաւը», Ա. Տիգրանեան—1) «Նորից մի կարօտ», 2) «Հոգիս վ[illegible]-յլեց», Հ. Մազմանեան—«Տրամութեան խոհերից», Մ. Մանուէլեան—«Աշնան [illegible]-դիկը», Ալ. Ծատուրեան—1) «Գրկեկու[illegible]» 3) «Անթեան երգերից», 2) «Սիրավէպ», [illegible] ցիր, ա՛յ աղջիկ», 4) Երազն է կանչում», Կ. Միքայէլեան—«Վարդանանց պատերազմը», Վ. Տէրեան—1) «Հատուած», 2) «Ոսկեհէքիաթ» գրքից, Կ. Միքայէլեան—«Սառնջին վէշտ»:

ԳԻՆՆ Է 1 ՐՈՒԲԼԻ:

Վերադիր վճարով՝ 1 ր. 25 կ.—Ս. և Բ. գրքերը միասին՝ 2 ր. 25 կ.:

Դիմել բոլոր գրավաճառներին կամ МОСКВА, Б. Дмитровка, 9, кв. 50. Г. Микаэляну.

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ՏՆԵՐ Գօլօվինսկի պր. վրա, Գրիբօեդօվսկայա, Մի[illegible] խայլօվսկայա, Նիկօլայեվսկայա, Դիդուբէ[illegible] սկայա և այլ փողոցների վրա:

ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ տօնավաճառում (եարմարկա) Մետեխսկի նրբափողոցում:

ՀԻՒՐԱՆՈՑ Արսաթումանում, սեփ. գետնի վրա[illegible]

Բոլոր շինութիւնները քարաշէն են և եկամուտ են բերում: Դիմել «Օրիանտ» հիւրանոցը № 11, առ. ժ. 9—12:

(օ.մ.) 309. 9—9

Մամուլի տակն է և շուտով լոյս կը տեսնի

ԿԱՐԱ-ԴԱՐՎԻՇԻ

(ՅԱԿՈՎԲ ԳԵՆՋԵԱՆ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՕՇ

վէպը:

(հ. կ.) 375. 6—2

ՆԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

6 տիրաժ, իւրաքանչիւրի մէջ գլխաւոր գումարը

ՄԷԿ ՄԻԼԻՕՆ

1-ին տիրաժը 7/20 մայիսի:—2-դ տիրաժը 7/20 յուլիսի:

Բոլոր տիրաժների արժէքը 18 րուբ.

Մասնավճար.պատուէր տալուց՝ 6 ր., օգ. և հոկտ. 6 ր.

Փողը կարելի է ուղարկ. և ռուս. պօստ. մարկաներով:

Տիրաժի թղթերը ուղարկվում են ձրի,

ԸՆԿ. ԲԵՐՆԱՐ եւ ԿՕՄՊ., ՊԱՐԻԶ

30, Սէվաստօպօլսկի բուլվար, 30:

Գրել և հասցէագրել կարելի է ռուսերէն:

(В. 35902) 382. 4—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.